

MIJN ZOMER IN TAIPEI

Aan Gonggong en Popo

Aantekening van de auteur

Deze roman maakt gebruik van het Mandarijn-Engelse transcriptiesysteem, zoals de verteller, Lily Chen, dat tegenkomt. Het merendeel van de namen en uitdrukkingen in het Mandarijn zijn getranscribeerd met gebruikmaking van pinyin, omdat dat het systeem is waaraan het onderwijs van het Mandarijn in de VS de voorkeur geeft. Ik maak uitzonderingen voor welbekende Wade-Giles-transcripties (bijvoorbeeld ‘Chiang Kai-shek’ in plaats van ‘Jiang Jieshi’) of wanneer Lily een bron raadpleegt die een ander systeem gebruikt (bijvoorbeeld ‘Chiung Yao’ in plaats van ‘Qiong Yao’).

Mijn zomer in Taipei is een roman over vergissen: bij bijna elke ontmoeting op de volgende bladzijden spelen een verkeerde vertaling, een miscommunicatie of een misverstand een rol. Het verhaal speelt met claims van de diaspora op autoriteit en authenticiteit en de manier waarop Taiwan zowel in de dominante fantasieën van Amerika als op het vasteland van China gemythologiseerd is. Met in gedachten dat wat andere naties ten aanzien van Taiwans geschiedenis geprobeerd hebben te zeggen hoop ik dat mijn werk kan dienen als opstapje voor lezers die geïnteresseerd zijn om te lezen wat schrijvers die het eiland hun thuis noemen over Taiwan hebben geschreven. Auteurs die over moderne Taiwanese geschiedenis en identiteit willen schrijven, adviseer ik Kaori Lai (*Portraits in White*), Bai Xianyong (*Taipei People*), Chen Yingzhen (*Exiles at Home*), Wu Ming-yi (*The Stolen Bicycle*), en Yang Shuang-zi (*Taiwan Travelogue*) – stuk voor stuk verkrijgbaar in Engelse vertaling.

Aangekomen bij de gate van Logan Airport ontdekte ik dat er een heleboel Chinees-Amerikaanse studenten aan boord gingen van het United-vliegtuig dat van Boston naar Taipei zou gaan met een tussenstop in San Francisco.

Een van hen herkende ik ook. We hadden samen enkele colleges gevolgd en ik wist bijna zeker dat ze Joyce of Jessica heette. De anderen kende ik niet, maar ik wist dat het Chinese Amerikanen waren, op weg om in Taipei Chinees te gaan studeren: het was de eerste week van juni, waarin alle intensieve taalcursussen voor de zomer begonnen en ze vroegen zich hardop af of de tussenstop lang genoeg zou zijn, of ze weer door de security zouden moeten en of hun bagage opnieuw ingecheckt zou moeten worden. Ze zagen er Chinees uit, maar niet Chinéés Chinees. Dat zag je aan de zomers gebruide huid, de blozende wangen, het door de zon tot bruin verbleekte haar. Chinese Amerikanen zagen er altijd uit als Chinezen die onder een grill vandaan kwamen.

Twee leken vrienden van elkaar, en de rest leek elkaar op z'n minst te kennen. Een meisje droeg een Harvard-sweater, dus ik nam aan dat het studenten uit de regio waren. Misschien waren ze op weg naar de Harvard Taipei Academy, een rivaal van het programma dat ik ging volgen. Nu hadden ze het over wat ze op hun to-dolijst hadden staan, en dat kwam hoofdzakelijk neer op eten: de beroemde Taiwanese rundvleesnoedelsoep, dumpings met zwartetruffelsoep bij de oorspronkelijke Din Tai Fung,

takoyaki en gloeiende rundvleesblokjes op de Shilin-nachtmarkt, gegrilde kip bij Hawker Chan's.

Deze eetgelegenheden stonden ook op mijn to-dolijst. We hadden dezelfde reisblogs gelezen. We waren allemaal op weg naar dezelfde stad om dezelfde dingen te doen in dezelfde smalle straatjes. Het had me niet moeten verbazen, maar het was vreemd om met zoveel studenten zoals ik dezelfde reis af te leggen, op dezelfde dag van hetzelfde vliegveld te vertrekken en de halve wereld over te vliegen met precies hetzelfde doel. Toen ik een uur eerder zwaaiend afscheid had genomen van mijn ouders, had ik me volwassen, avontuurlijk gevoeld: ik ging tien weken doorbrengen in een land waar ik nooit eerder was geweest om een taal te leren die ik al zo lang was vergeten. Ik ging op reis om volwassen te worden en om me weer te herenigen met mijn cultuur. In werkelijkheid gingen een heleboel studenten op reis om zich te herenigen met hun cultuur.

We gingen aan boord. Het meisje in de Harvard-sweater en een van haar nieuwe vrienden zaten in de rij voor mij. Ze vonden het een verbazingwekkend toeval en begonnen geanimeerd met elkaar te praten. Hij studeerde aan MIT. Zij, ja, aan Harvard. Kende ze Priya? Priya, van Choate? Kende hij Pete? Pete van de filmclub? Ja, wauw. Wat was de wereld toch klein. Hierna ging hij naar Japan: vijf dagen Tokio, vijf dagen Kyoto. Zij ging naar het vasteland om een paar familieleden te bezoeken. 'Mijn grootouders wonen in Guangzhou,' zei ze. 'Maar ik heb nooit echt tijd met hen doorgebracht. Als ik beter Chinees spreek, kan ik hen echt leren kennen.'

Mijn familie kwam ook uit Guangzhou. Ook ik wilde mijn grootouders leren kennen! Bijna had ik voorovergeleund en haar op haar schouder getikt om dat te zeggen, maar toen bedacht ik hoe ik het zou vinden als een luistervink me op mijn schouder tikkend onderbrak, en ik zweeg.

Ze ontdekten dat ze dat semester hetzelfde Chinese leerboek hadden gebruikt en de jongen maakte een grapje over een van de

personages in het boek, Wang Peng. Gaat Wang Peng het met Li You doen? Vind je Wang Peng niet een enorme macho? Het meisje lachte en ineens had ik een grondige hekel aan de twee. Ik kende dit soort. Ik wedde dat ze afkomstig waren uit de Bay Area en dat ze Kumon of Russische wiskunde hadden gedaan. Dat ze op de middelbare school lid waren geweest van Aziatisch-Amerikaanse gemeenschappen, waar ze ingewijd waren in de papierknipkunst en theeceremonie, en kalligrafie hadden geoefend op speciale matten waarop je met water – dat zwart wordt – schrijft in plaats van met inkt, zodat hun bibberige penseelstreken verdwenen zodra ze opgedroogd waren. Ik wedde dat ze huilden bij films van Ang Lee en deden of ze Wong Kar-wais films begrepen. Dat ze met Chinees Nieuwjaar hun vrienden envelopjes gaven met schattige briefjes alsof het valentijnskaartjes waren. Dat ze voor het Maanfestival oudbakken maankoekjes kochten in veel te dure Aziatische delicatessenzaken om te bewijzen dat ze oude tradities in ere hielden. Dat ze selfies namen met die maankoekjes en die op Instagram zetten met ondertitelingen die ze rechtstreeks van Google Translate hadden overgenomen: 中秋節快樂!

De motoren sloegen aan en ik spitste mijn oren om hun gesprek te volgen. Ik wilde hen Chinees horen praten zodat ik kon bevestigen dat hun toonhoogten verkeerd waren, dat ze moeite hadden met hun vocabulaire – dat ze fundamenteel meer veramerikaniseerd, meer verpest waren dan ik.

Maar hun Chinees was niet slechter of beter dan het mijne. Ook ik had het leerboek *Integrated Chinese* gebruikt. Ook ik kende Wang Peng. We waren op dezelfde reis zodat we dezelfde enorme lacune konden opvullen en het enige wat dat kon oplossen was het verstrijken van de tijd – tien weken in Taipei, ondergedompeld in onze moedertaal – totdat we terugkwamen met een mond die de perfecte toonhoogte voortbracht en we niet langer zo slecht waren in Chinees-zijn.

Een paar weken ervoor had ik twee virtuele toelatingsexamens gedaan om mijn taalbeheersing te bepalen. Het ene examen was schriftelijk, het andere was een gesprek. Het schriftelijke examen was zo opgesteld dat de vragen steeds moeilijker werden naarmate ik vorderde, maar ik voelde me op mijn gemak totdat ik bij het laatste gedeelte kwam.

Dat was begrijpend lezen, vier alinea's dicht opeen geschreven Chinese tekst, gevolgd door vier multiplechoicevragen over de inhoud. Ik raakte altijd in paniek bij het zien van volledig in Chinees geschreven alinea's. Opzichzelfstaande karakters kon ik eventueel lezen, gezamenlijk vormden ze voor mij een ondoordringbare, onbegrijpelijke Grote Muur; de streken versmolten met elkaar en zelfs als ik de karakters een voor een aanpakte, kon ik ze niet snel genoeg ontcijferen om er een betekenisvolle combinatie van te maken.

Ik keek steeds weer naar de klok; ik had nog maar elf minuten. Mijn ogen schoten heen en weer over de eerste alinea in een poging hem open te breken, maar ik kwam niet verder dan hier en daar een zinsdeel. Het was een brief van een student aan haar ouders. Dat wist ik omdat het begon met 'Lieve mama en papa' en eindigde met 'uw dochter, Nog wat-Nog wat'. Ik was vreselijk slecht in Chinese namen. Ze bestonden altijd uit zeldzame naamwoorden met betekenissen als 'pruimenbloesem' of 'gloed' – woorden die ik niet had hoeven leren. Nog wat-Nog wat deed het redelijk goed dit semester. Er was iets met examens en een wintervakantie. Iets over een open raam. Daarna raakte ik de draad kwijt.

Ik ging over naar de vragen. De eerste twee waren vrij gemakkelijk. Van wie was de brief? Een student. Welk semester was het? Wintersemester. De derde vraag was: waarom was haar kamer vies?

Ja, waarom? Ik probeerde opnieuw aanwijzingen te vinden in tekstfragmenten. Het raam stond open en er was iets van haar

bureau gevallen. Ik gokte en koos het laatste antwoord. *Vanwege een dief.*

De twee volgende teksten gingen over motorfietsen en geboortebeperking. Ik had geen tijd om ze te lezen, het lezen van de vragen was al moeilijk genoeg. Ik koos de antwoorden op basis van gezond verstand. Waarom was verkeersdrukte in Taipei een probleem? Omdat er te veel auto's waren. Waarom deden meer Taiwanese vrouwen aan geboortebeperking? Omdat het duur was om kinderen te hebben. Ik speelde met het idee om de teksten in te voeren in een vertaalapp, aangezien de examenwebsite geen antifraudeprotocol had. Maar ik deed het niet. Ik moest eerlijk zijn over mijn zwakke plekken.

De laatste tekst was in Klassiek Chinees. Klassiek Chinees verhoudt zich tot modern Mandarijn als Latijn tot Engels: niemand spreekt het in het dagelijks leven, maar je klinkt slimmer als je een Klassiek Chinees citaat aanhaalt. Ik had lang geleden besloten dat ik geen enkele reden had om Klassiek Chinees te kennen of te gebruiken, dus sloeg ik die vragen over en klikte op inleveren.

Het gesprek ging per video. Ik was zenuwachtig, hoewel het er juist om ging te laten zien wat ik niet wist, zodat ze me dat in de zomer konden bijbrengen. Ik was er zeker van dat ze al meteen bij het begin zouden ontdekken dat ik helemaal geen Chinees sprak en dat ik door de mand zou vallen, iemand zou blijken aan wie elke vorm van onderwijs verspild was. Ik was van plan om de dag voor het examen het nodige te leren, maar natuurlijk kon ik me op geen enkele zinvolle manier voorbereiden, want als ik in staat was in één nacht tijd een taal te leren, hoefde ik helemaal niet naar Taipei te gaan.

Alles was geroosterd volgens Taipei-tijd – het examen werd om middernacht afgenomen. Toen ik de online-examenruimte binnenkwam, zag ik op mijn scherm twee vrouwen achter een bureau. De ene, oudere, vrouw droeg een bril. De jongere vrouw

zag er vriendelijker uit. Ze stelden zichzelf voor als docent Zhang en docent Huang.

‘Vertel eens wat over jezelf,’ zei docent Huang. Zij deed het woord tijdens het examen. Docent Zhang maakte notities en glimlachte af en toe zonder op te kijken.

‘Ik word tweedejaars aan Yale University en doe als hoofdvak Oost-Azië-studies.’ Het lukte me om dit heel vloeiend te zeggen, omdat ik de avond ervoor de vertaling voor ‘Yale’ en ‘Oost-Azië-studies’ had opgezocht. Ik had een klein spiekbloodje op mijn scherm geplakt: de vertaling voor termen als ‘erfgoed spreker’, ‘geïmmigreerd toen ik een baby was’, ‘niet-Chinees milieu’ en ‘ben alle woorden vergeten omdat ik nooit reden had om Chinees te spreken’.

‘Wat voor soort lessen wil je graag volgen?’ vroeg docent Huang.

‘Lessen?’

‘Ja, we hebben een grote verscheidenheid aan lessen. Je kunt kiezen uit vakken als cultuur, geschiedenis, literatuur en film.’

‘Ik hou van literatuur.’ Ik knikte. ‘Literatuur.’

‘O, mooi. Lees je Chinese literatuur?’

‘Ik lees Chinese literatuur.’ Voor een werkcollege over wereld-literatuur had ik Chinese schrijvers in Engelse vertaling gelezen, en ik hoopte dat dat meetelde.

‘Van welke Chinese schrijvers hou je?’

Ineens kon ik me van geen enkele Chinese schrijver die ik ooit had gelezen de naam herinneren, behalve die van Lu Xin, en die wilde ik niet noemen, want Lu Xin wordt algemeen beschouwd als de vader van de moderne Chinese literatuur. Lu Xin noemen zou zijn alsof Shakespeare mijn favoriete Engelse auteur is. Ten slotte wist ik ‘Zhang Ailing’ uit te brengen.

‘O, wat interessant! Zij is heel bekend in China. Kun je vertellen wat je interessant aan haar werk vindt?’

Nu had ik een probleem. We waren van het script afgedwaald.

Ik wilde zeggen dat ik Zhang alleen maar in Engelse vertaling had gelezen, maar dat haar beschrijvende kracht en inzicht in intermenselijke relaties zelfs in vertaling mij diep hadden geraakt en dat ik haar auteursfoto in grijstinten waarop ze een elegante *cheongsam* droeg zowel verleidelijk als indrukwekkend vond, dat ik lang had nagedacht over wat het betekende om een vrouwelijke auteur te zijn die hooggewaardeerd wil worden en er ook knap wil uitzien. Maar ik had geen idee hoe ik dat alles in het Chinees moest zeggen.

Dit waren de termen die ik wel kende: 'Tweede Wereldoorlog', 'Shanghai', 'stad', 'relaties'. Het waren stuk voor stuk sleutelwoorden die, had ik begrepen, in het algemeen met Zhang Ailing geassocieerd werden. Ik reeg al deze ideeën aan elkaar met de grammatica die ik tot mijn beschikking had, onderwijl voortdurend herhalend dat ik dat allemaal heel interessant, heel interessant vond. Docent Huang en docent Zhang lieten niet blijken of dit antwoord goed of slecht was.

'Heb je nog vragen, of is er nog iets wat je ons graag wilt vertellen?'

'O, nee,' zei ik. 'Ik... eh...' Ik had willen zeggen dat ik uitkeek naar de cursus, maar op dat moment wist ik niet hoe je 'uitkijken naar' zei. Ik denk dat ik nooit had geleerd hoe ik moest zeggen dat ik naar iets uitkeek. In plaats daarvan zei ik: 'Ik ben erg blij dat ik naar Taiwan mag komen. En studeren. Bij u.'

'Wij zijn ook blij dat je kunt komen,' zei docent Huang. Ze straalde en zwaaide met wiebelende vingers. 'Dag, dag.'

Ze sloten af. Ik zat nog een tijdje aan mijn bureau en staarde naar mijn handen.

Anna wachtte me op bij de aankomsthal. Ze was een halfuur eerder gearriveerd met een aansluitende vlucht uit Tokio. We hadden al een tijd geleden onze vluchtnummers uitgewisseld, de plattegrond van de luchthaven bestudeerd en een ontmoetings-